

MEDAGENCIJSKE SMERNICE NA KRATKO

Preprečevanje in obvladovanje nalezljivih bolezni med injicirajočimi uporabniki drog Posodobitev stanja za leto 2023

Ozadje

Hepatitis B in C, virus HIV in tuberkuloza (TB) še naprej krožijo med nami ter povzročajo precejšnjo obolevnost in umrljivost v Evropski uniji/Evropskem gospodarskem prostoru (EU/EGP) in državah na območju vzhodne evropske sosedске politike (ESP).

Te bolezni so v središču prizadevanj Združenih narodov za doseganje cilja trajnostnega razvoja št. 3.3, ki je do leta 2030 „odpraviti epidemije aidsa, tuberkuloze, malarije in drugih zanemarnjenih tropskih bolezni ter boj proti hepatitisu, boleznim, ki se prenašajo z vodo, in drugim nalezljivim boleznim“. Države tega cilja ne bodo dosegle, če teh bolezni ne bodo odpravile v vseh skupinah prebivalstva, tudi med injicirajočimi uporabniki drog.

Intravenska uporaba drog je namreč še vedno zelo pomemben dejavnik tveganja za nalezljive bolezni, ki se prenašajo s krvjo (npr. hepatitis B in C, virus HIV), injicirajoči uporabniki drog pa so v EU/EGP in na območju evropske sosedске politike izpostavljeni tudi večjemu tveganju za druge nalezljive bolezni (npr. spolno prenosljive okužbe, tuberkulozo).

Preprečevanje in obvladovanje nalezljivih bolezni med injicirajočimi uporabniki drog sta bistvena, saj te bolezni zmanjšujejo kakovost življenja in skrajšujejo pričakovano življenjsko dobo vsakega posameznika. Poleg tega obstaja tveganje nadaljnega prenosa okužbe na druge, tudi na tiste, ki si drog ne vbrizgavajo.

Nenazadnje lahko te bolezni povzročijo posredne in neposredne družbene stroške, na primer zaradi izgube produktivnosti ter visokih stroškov zdravljenja in oskrbe.

Cilj in ciljno občinstvo

Cilj skupnih smernic Evropskega centra za preprečevanje in obvladovanje bolezni (ECDC) in Evropskega centra za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA) je podpreti oblikovalce politik in načrtovalce javnozdravstvenih/socialnih programov, da se okrepi dokazna podlaga za razvoj nacionalnih strategij, politik in programov za preprečevanje in obvladovanje okužb in nalezljivih bolezni med injicirajočimi uporabniki drog.

Povečanje koristi ukrepov

Da bi zagotovili največje možne koristi ukrepov, bi jih bilo treba ustrezno financirati in izvajati v skladu z načeli preprečevanja in zagotavljanja storitev. Ta načela vključujejo izvajanje posebnih ukrepov:

- v kombinaciji, da se poveča pokritost in učinkovitost;
- v okviru drugih ustreznih dejavnosti za promocijo zdravja, usmerjenih v strukturne in individualne dejavnike, s katerimi se spodbuja bolj zdravo in/ali varnejše vedenje (npr. dejavnosti, ki zmanjšujejo stigmatizacijo in diskriminacijo ali spodbujajo varnejše spolne prakse in varnejšo uporabo drog), ter
- z uporabo praktičnega, ciljno usmerjenega, na skupnosti temelječega in na posameznika osredotočenega pristopa.

Ključna področja ukrepanja po kritičnem pregledu dokazov v okviru strokovnega odbora

Na podlagi najzanesljivejših razpoložljivih dokazov in/ali pozitivnih mnenj strokovnjakov ter dobrih praks glede na obstoječe mednarodne smernice je bilo opredeljenih šest ključnih področij ukrepanja. Sprejetje ukrepov bi bilo treba šteti kot ključne elemente celovitega pristopa, pri katerem se upoštevajo ustrezne operativne potrebe ter regulativni in pravni okviri za preprečevanje in obvladovanje nalezljivih boleznih med injicirajočimi uporabniki drog:

1 Zagotavljanje sterilne opreme za vbrizgavanje

Zagotoviti sterilne injekcijske igle in brizge ter drugo opremo za pripravo drog (kuhalnike, filtre in vodo za injekcije), tudi v zaporih in lekarnah.

2 Zdravljenje odvisnosti od drog

Zagotoviti zdravljenje z opioidnimi agonisti, tudi v zaporih.

Zagotoviti sterilno opremo za vbrizgavanje v kombinaciji z zdravljenjem z opioidnimi agonisti.

Nuditi informacije, izobraževanje, nasvete ter usposabljanje za pridobivanje znanja in spretnosti v kombinaciji z zdravljenjem z opioidnimi agonisti ter programi zamenjave injekcijskih igel in brizg, tudi v zaporih.

3 Cepljenje

Omogočiti cepljenje proti hepatitisu A in B, okužbam dihal, kot sta covid-19 in gripa, ter proti tetanusu, da se prepreči okužbe in/ali njihovi zapleti pri injicirajočih uporabnikih drog. Poleg tega ponuditi na voljo cepljenje proti pnevmokoknim boleznim in humanemu papilomavirusu, zlasti osebam, okuženim z virusom HIV, ki so injicirajoči uporabniki drog.

4 Testiranje na nalezljive bolezni

Redno izvajati prostovoljno in anonimno testiranje s prostovoljno privolitvijo, v skladu z ustreznimi smernicami za naslednje bolezni:

- virus hepatitisa C in HIV pri vseh injicirajočih uporabnikih drog;
- virus hepatitisa B pri vseh injicirajočih uporabnikih drog, ki še niso bili cepljeni ali pa so bili cepljeni nepopolno;
- spolno prenosljive okužbe (npr. sifilis, klamidija, gonoreja) pri vseh injicirajočih uporabnikih drog s simptomi spolno prenosljivih okužb in/ali tistih z večjim tveganjem (npr. ki imajo več spolnih partnerjev ali imajo spolne odnose v zameno za denar/drogo);
- tuberkulozo pri vseh injicirajočih uporabnikih drog z znaki in simptomi tuberkuloze in/ali tistih z večjim tveganjem

(npr. ki so bili izpostavljeni ali imajo predispozicijo za pridruženo bolezen).

Vsem osebam s pozitivnim rezultatom testiranja je treba nuditi ustrezno oskrbo.

5 Zdravljenje nalezljivih boleznih

Omogočiti:

- protivirusno zdravljenje tistim, pri katerih je bil diagnosticiran hepatitis B in so primerni za zdravljenje;
- protivirusno zdravljenje tistim, pri katerih je bil diagnosticiran hepatitis C;
- protiretrovirusno zdravljenje tistim, pri katerih je bil diagnosticiran virus HIV;
- zdravljenje proti tuberkulozi tistim, obolelim s tuberkulozo;
- preventivno zdravljenje tuberkuloze tistim osebam, ki so okužene z virusom in pri katerih je bila bolezen izključena;
- zdravljenje drugih nalezljivih boleznih, kot so spolno prenosljive okužbe in bakterijske okužbe kože, glede na klinične indikacije.

Zagotoviti sodelovanje med ponudniki storitev, namenjenih injicirajočim uporabnikom drog, in tistimi, ki nudijo oskrbo osebam z nalezljivimi boleznimi, da bi se izboljšal sprejem v ustrezno oskrbo, zlasti pri hepatitisu C.

Obstajajo dokazi, da je mogoče vsaj pri zdravljenju hepatitisa C adherenco okrepiti z vzajemnim mentorstvom.

6 Varne sobe za uporabo drog, v katerih so na voljo prostori za injiciranje pod nadzorom*

Zagotoviti nadzorovane prostore za injiciranje, da se zmanjša tvegano vedenje pri injicirajočih uporabnikih drog, kar bi posledično lahko prispevalo k preprečevanju prenosa hepatitisa C in virusa HIV.

*Nadzorovani prostori za injiciranje so na voljo v večini varnih sob za uporabo drog. To so zdravstvene ustanove, v katerih lahko ljudje, ki so droge kupili drugje, te vbrizgajo v čistem okolju, običajno pod nadzorom ustrezno usposobljenega medicinskega osebja. Regulativni in pravni okviri se med državami razlikujejo, kar bo vplivalo na to, ali bo tovrstne storitve mogoče zagotoviti in katere vrste operativnih modelov bodo dovoljene.

Nadaljnji koraki

Izvajanje ukrepov naj bi prispevalo k doseganju lokalnih, regionalnih, nacionalnih in mednarodnih ciljev na področju nalezljivih boleznih, če se bodo izvajali v zadostnem obsegu.

Dejansko izvajanje je zapleteno, saj se države razlikujejo glede na svoje obstoječe politike, zmogljivosti virov, zdravstvene sisteme ter družbene, kulturne in epidemiološke okoliščine, zato se morajo tisti, ki bodo smernice izvajali, odločiti, katerim ukrepom in njihovim kombinacijam je treba dati prednost glede na posebne okoliščine, v katerih se bodo uporabljali.

Da bi državam pomagali pri prehodu od priporočenih smernic k njihovi uporabi v praksi, je bilo pripravljenih tudi 12 modelov dobre prakse, v katerih so opisani ukrepi in pristopi, ki jih evropske države uspešno uporabljajo za preprečevanje in obvladovanje okužb med injicirajočimi uporabniki drog.

Vse to skupaj kaže na pomen vzajemnega sodelovanja, multidisciplinarnih pristopov in vključevanja medicinskih sester v testiranje v skupnosti, da se injicirajoče uporabnike drog

z nalezljivimi boleznimi sprejme v ustrezno oskrbo in jim pomaga pri adherenci.

Poleg izvajanja ukrepov, strogega nadzora in stalnega spremljanja so potrebne tudi stalne raziskave na področju preprečevanja in obvladovanja nalezljivih boleznih med injicirajočimi uporabniki drog ter stalne naložbe vanje.

Celotne smernice so na voljo na spletnem naslovu:

<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/prevention-and-control-infectious-diseases-among-people-who-inject-drugs-2023>

Oglejte si modele dobre prakse na spletnem naslovu:

<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/models-good-practice-community-based-testing-linkage-care-and-adherence-treatment>